

az Amalekitákkal volt történetet a könyvben feljegyezze. Mós. 4. XXXIII. 1. 2. mondatik: hogy Móses azon helyeket, melyeken Egiptomból kiköltözködvén táboroztak mind feljegyzé. Ezek úgy lévén, világos, hogy Móses az egész munkát magának tulajdonítja. — Tsak ugyan Jósue-tól fogva Eszdrásig és Nehemiásig le, minden századokon keresztül, a zsidó nép mindenütt világos tanúbizonyságot ad arról: hogy e munka mindég Móses neve alatt isméretes volt; minthogy minden időben mindenektől Móses' törvénykönyvének nevezteték, és így az egész nemzet bizonyítja e munkának igaz eredetiségét. Móses' halála után Jósue Isten serkenti: hogy mindent teljesítsen, amit Móses parantsolt; hogy a törvénykönyvet éjjel nappal forgassa, és tanulja azt, *ami abban írva vagyon* Jós. I. 7. 8. Jósue maga is inti a zsidók' véneit: hogy megtartsák, *ami Móses' törvényében írva vagyon* Jós. XXIII. 3, -16. Dávid kevesé halála előtt Kir. 3. II. 3. — Kró. 1. XXII. 13. Salomon fiát inti: hogy a rendeléseket megtartsa úgy, mint azok *Móses' törvényében írva vagynak*. Jojada Kró. 2. XXIII. 18. azt rendeli: hogy áldozatokat mutassanak be, mint *Móses' törvényében írva vagyon*. Josiás Kir. 4. XXIII. 24. 25. ditsértetik: hogy a bűbajosokat, bálványozókat, halttak' felidézöit kiirtá, *mint Móses' könyvében írva vagyon*. A számkivetés' üdejében Dániel IX. 11, -13. Móses' törvénykönyvéről emlékezik, és a számkivetés után Eszd. III. 2. *Mósesnek írott törvénye* úgy emlittetik, mint Judeában már Eszdrás' hazatértte előtt isméretes. Eszdrást a királyi oklevel Eszd. VII. 6. tökéletesen jártosnak mondja *Móses' törvényében*. Ha pedig mind ezt jól gondolóra vesszük, megkell vallanunk, hogy nints a földön a régi világból olly könyv, mellynek igazeredetisége mellett olly sok okok, olly sok bizonyítványok hartzolnának.

MÓSESNEK ELSŐ KÖNYVE.

I. R É S Z.

A vilagnak és különösen az embernek teremtése; az oklatlan állatokra s az emberre Istentől adott áldás.

1. Kezdetben teremté Isten a mennyet és földet. 2. De a föld pusztá s üres vala, és setétség borítá a mélységnek színét, és az Isten' lelke lengedez vala a mély vizeken. 3. Azért monda Isten: Légyen világosság. És lön világosság. 4. Látván pedig Isten a világosságot, hogy jó, elválasztá a világosságot a setétségtől, 5. A világosságot napnak, a setétséget éjnek nevezvén; így lön estve és reggel az első nap. 6. Akkor monda Isten: Légyen erőhajlat a vizek között, és válaszsza el a vizeket a vizektől. 7. Alkottaték tehát Istentől erőhajlat, melly elválasztá az erőhajlatnak a latta lévő vizeket az erőhajlatnak felette lévőktől; és úgy lön. 8. Az erőhajlatot pedig nevezé Isten égnek; és lön estve és reggel a második nap. 9. Monda tovább Isten: Folyjanak össze az ég alatt lévő vizek egygy helyre: hogy a száraz kilátszassék. És úgy lön. 10. És nevezé Isten a szárazt földnek, a vizeknek gyüleményét pedig nevezé tengernek. És látá Isten: hogy jó. 11. Ismét monda: Teremjen a föld zöldellő és maghozó fűvet, és gyümölcstőző fát, melly neme szerint gyümölcstőt teremjen, mellynek ön ma-

gában legyen a földbe való magva. S úgy lőn. 12. Teremté tehát a föld zöldellő és maghozó füvet az ő neme szerént, és gyümölcstét mindeniknek magában lévén magva az ő faja szerént. És látá Isten: hogy jó. 13. És lőn estve és reggel a harmadik nap. 14. Monda újra Isten: Legyenek világolók az égnek erőhajlatján, és válaszsák el a napot az éjtől: hogy jelül szolgáljanak az üdőknek napoknak és estendőknek elkülönözésekre; 15. Hogy fényljenek az égnek erőhajlatján, és világosítsák meg a földet. És úgy lőn. 16. Alkotta tehát Isten két nagy világolót; a nagyobbik világolót, hogy fényeskednék nappal, és a kisebbik világolót, hogy fényeskednék éjjel a csillagokkal egygyütt; 17. Mellyeket az égnek erőhajlatjára felfüggeszte: hogy világosítanak a földnek, 18. És lennének vezérei a napnak és éjnek, és a világosságot a sötétségtől elválasztanák. És látá Isten: hogy jó. 19. És lőn estve és reggel, a negyedik nap. 20. Monda még Isten: Pezsejenek a vizekben úszó élőállatok, és madarak repdessenek a föld felett az égnek erőhajlatja alatt. 21. Teremté azért az Isten nagy tizedalakat, és minden élő és mozgható állatokat, mellyeket a vizek hoztanak fajaik szerént, és minden szárnyas állatokat nemeik szerént. És látá Isten: hogy jó. 22. Ezeket megáldá Isten mondván: Nevedjetek és szaporodjatok, és töltsetek bé a tenger' vizeit; a madarak is szaporodjanak a földön. 23. És lőn estve és reggel, az ötödik nap. 24. Monda újra Isten: Hozzon a föld élő állatokat nemeik szerént; barmokat, tsúszó mászó állatokat, és vadakat fajaik szerént. És úgy lőn. 25. Alkotta tehát Isten földi vadakat fajaik szerént, és barmokat, és minden földi tsúszó mászó állatokat nemeik szerént. És látá Isten: hogy jó. 26. Azután monda Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra: hogy uralkodjék a tenger' halain, az égi madarakon, a barmokon, az egész földön, és minden

tsúszó mászó állaton, melly mozog a földön. 27. Teremté tehát Isten az ő képére embert; az Isten' képére teremté azt; férjfiúvá s aszszonnyá teremté őket. 28. És megáldá azt; és monda Isten: Nevedjetek, szaporodjatok, töltsetek bé a földet, hajtjátok azt hatalmatok alá, s uralkodjatok a tenger' halain, az égi madarakon, és minden állatokon, mellyek mozognak a földön. 29. Imé, monda Isten: minden maghozó füvet, melly a földön vagyon, és minden nemeik szerént maghozó gyümölcstét néktek adtam; hogy eledelül szolgáljanak néktek, 30. Valamint minden földi állatoknak, minden égi madaraknak, minden a földön tsúszó mászónak, mellyben élő lélek vagyon, hogy legyen eledelökre. S úgy lőn. 31. És megtekintvén Isten mindeneket, amiket teremtet vala, imé mindenek igen jók valának. És lőn estve és reggel a hatodik nap.

J e g y z e t e k.

1: Legelőször teremtették Istentől az egész világnak minden léteit magában foglaló rakás. Ekkor teremtették az angyalok is boldogságjuk' helyével egygyütt; mivel már az első embereket egygyik azon lelkek közül kísértette, kik vétkek által Istennek kegyelméből kiestek.

2: A föld növények állatok és lakosok nélkül mélyen a vizek alatt feküdt vala; a mély vizeket pedig a sűrű ködök és gőzök miatt homály fedezé, s az Istentől okozott szél a tojásaira ereszkedő madár gyanánt járá.

3: Istennek mindenható akaratja itt és alább mond igéjével fejeztetik ki. — A gőzök és ködök vékonyodván a világosság' létrejötté egygybegyűlének.

4: Mind a világosságnak mind a sötétségnek határt szabot Isten, és elrendelé, meddig legyen mindenütt már világosság már sötétség. Azon többször előforduló kifejezés: És látá Isten: hogy jó;

annyi, mint: minden a végre, a mellyre teremttetek, tökéletesen alkalmasos vala.

5: Isten' akaratja nyújtot alkalmasoságot a végre: hogy a világosság napnak, a sötétség éjnek neveztetnék, és a két változat egygybefoglalva egygy üdőszak gyanánt tekintetnék. A zsidók napjaikat a teremtés' rendje szerént estve kezdék; a keresztények az egygyházi imádságokban maig estve kezdik ünnepjeiket.

6. 7: A diák fordításban erősségnek neveztetik azon az egész földet békerítő levegőhajlat, melly a hó s esőtárákat a felhőket a folyóvizektől és tengertől elkülönöző erővel bir.

8: A zsidók három eget számlálának: az első a levegőég, a második a tsillagok' ege; a harmadik az isteni dicsőségnek és az angyalok' ege, melly egek' egének és harmadik egeknek neveztetek Kir. 3. VIII. 27. — Ezek. I. 26. — Kor. 2. XII. 2. — Egyedül a második napon végbevitt munkáról nem ismertetetik ama mondás: És látá Isten: hogy jó; mivel a vizek' elválasztása, mellyről nevezetes a második nap, azon még tökéletesen be nem végezett, hanem a harmadik napon is folytatatték, amin a 9. és 10. versből világos. Azonban a harmadik napon történt munkákról kétszer előfordulván ama jóváhagyó kifejezés, melly a tizedik versben emlittetik, az előbbi napot is illeti.

12: Mindennemű füvek és fák olly állapotban alkottattak a földből: hogy mindjárt az állatoknak és embereknek eledelül szolgálhatnának, és elszaporításjukra a szükséges kész magot már gyümölcseikben foglalnak.

16: Mivel az égi testek között a földdel legszorosabb egygybekötésben vagyon a nap és hold, és ezek nekünk légnagyobbaknak is tetszenek; ezeket kell értenünk a két nagy világolón. Azonban; hogy a hold sötét test, és csak változó helyzetetéséhez képest a naptól költsönözi világosságát, a mindennapi tapasztalás bizonyítja.

21: A nagy tengeri halakon minden egyéb nagy vízi állatok is értetődnek. Mivel mind Egiptomban, ahonnét hosszú ott lakásjuk után kivezértettek, mind a Kánaán' földjén, ahová bémentek ügykezőnek az Izrael' fiai, több égi testek, különféle növények és állatok isten gyanánt tiszteltettek; hogy ezen pogány nemzetek nyomait ne kövesse az Izrael' népe: Móses szorgalmasan említi

minden érzéketlen, nevedő, élő, érző, oktan és okos valóknak az egygy igaz Istentől mindenható akaratja által teremtségüket. Az angyalokról ugyan nem emlékezik a teremtésnek leírásában Móses, mivel a látható világhoz nem tartoznak; mindazonáltal gyakran említettnek Móses' könyveiben is az angyalok mint Isten' szolgálai s azért teremtményei.

26: Az ember okos halhatatlan lelkére nézve Istennek képe, hasonló pedig vala Istenhez eredetképen erkölcsi ártatlanságára szentiségére tekintve, mellyben Istentől Ef. IV. 24. — Kol. III. 10. teremttetett. Azonban, miután az első emberek Isten' parantsolatját megszegvén vétkeztenek, az Istenhez való hasonlatosság az emberi természetből letörölteték: mellyet csak az Úr Jézus Krisztusnak érdemei által szerzett igazulás megújít bennünk.

29: Ámbár itt az embernek nevezetesen a növények és gyümölcsök rendeltettek eledelül; még is az állatok' húsa meg nem tilalmaztaték neki: sőt a 26. 28. v. szerént a minden állatokon való uralkodással egygyütt a húsk' megevése való szabadság is adaték.

Világosító Hivatkozások.

1: Zsol. XXXII. 6. CXXXV. 5. — Sir. XVIII. 1. — AT. XIV. 15. XVII. 24. — 3: Zsid. XI. 3. — 7: Zsol. CXLVIII. 4. — Jer. X. 12. LI. 15. — 9: Jób. XXXVIII. 4. 8. — Zsol. XXXII. 7. LXXXVIII. 12. CXXXV. 6. — 14: Zsol. CXXXV. 7. 9. — 15: Jer. XXXI. 35. — 26: Mós. 1. V. 1. IX. 6. — Kor. 1. XI. 7. — 27: Bölts. II. 23. — Sir. XVII. 1. — Mát. XIX. 4. — 28: Mós. 1. VIII. 17. IX. 1. - 3. — 31: Mós. 5. XXXII. 4. — Sir. XXXIX. 21. — Márk. VII. 37.